
Pædagogisk læreplan for Børnehuset Vesterled

2023

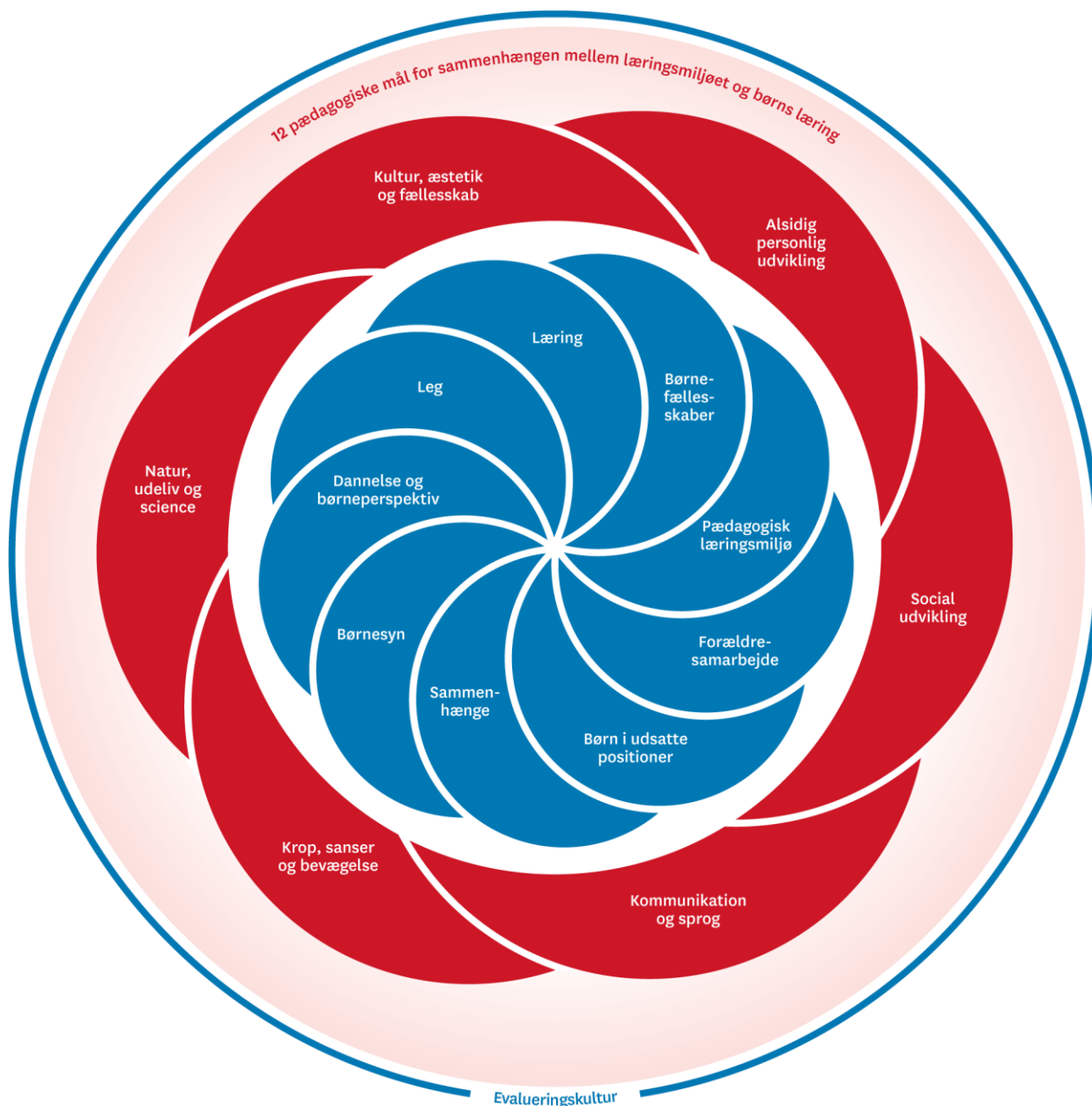
"Et barn er som en sommerfugl i vinden.

Nogen flyver højere end andre, men alle flyver så godt de kan. Så hvorfor sammenligne dem. Hver af dem er forskellige, specielle og vidunderlige."

Søren Hauch-Fausbøll.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og

bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores

---

Børnehuset Vesterled er beliggende i Brøndbyvester, og er oprindeligt mere end 50 år gammel børnehave. Efter en til- og ombygning, fra ren børnehave til en integreret institution, stod Vesterled, i dens nuværende form, færdig i 2019.

Vores institution er oprindeligt bygget i en T-form, hvori der lå tre børnehavegrupper. Mellem 2017-2019 blev to runde vuggestuegrupper så bygget på de eksisterende bygninger. Efter ombygning er også den ældre del blevet delvist moderniseret. Vi har nu ca. 713 m² at boltre os på indendørs.

Institutionen ligger i et gammelt parcelhuskvarter, og mange børn og voksne fra området kender til institutionen. Mange af vores nuværende børn, er efterkommere i 1. og endda 2. generation af tidligere børn fra børnehuset Vesterled. Vi har også ansatte, der selv har været børn i Vesterled. At mennesker på den måde vender tilbage til institutionen, giver et uvurderligt kultur- og værdigrundlag, som i sig selv skaber ro, til at videreudvikle på de pædagogiske rammer og metoder.

Institutionen består af fem grupper.

- To vuggestuegrupper - Haletudserne og Larverne - med plads til 12 børn i alderen 0-2,8 år hos hver gruppe.
- To mellemgrupper – Morgenfruerne og Spirerne - med plads til 17-20 børn i alderen 2,8-4/5 år hos hver gruppe.
- Én storebørns gruppe – Solsikkerne – hvor de kommende skolebørn holder til. Solsikkestuen har nogle år op til plus/minus 20 børn. Hos Solsikkerne kan man være ét, måske to år, alt afhængig af hvornår man er klar til skolelivet. Vurderingen af dette, laves altid i samråd med forældre, og selvfølgelig med henblik på, hvad der vil give de bedste muligheder for barnet.

At være en integreret institution, vil ofte give et lidt svingende børnetal, da vuggestuebørn tæller for to enheder, og børnehavebørn for én enhed. I skrivende stund har vi 83 indmeldte børn i Vesterled.

Børnene i Vesterled er næsten alle fra nærområdet. Vi har dog enkelte fra andre områder af Brøndby og fra andre kommuner. Det giver en herlig og helt uvurderlig mangfoldighed der kan medvirke til inkluderende og rummelig tankegang uanset etnicitet, religion og andre forskelligheder.

Brøndby Kommune, og derved også Børnehuset Vesterled, satser stort på uddannet personale i daginstitutionerne. Den kommunale målsætning hedder som minimum 72,5%. I Vesterled har vi pt. en dækning på 78% uddannet personale. Det giver et højt pædagogisk grundlag, og en faglig diversitet, som vi værdsætter, og søger at udnytte til sit fulde potentiale. Vi er altid i både konstruktiv og kritisk dialog om den førte pædagogik.

Den samlede personalegrupper tæller: 1 leder, 1 souschef, 12 pædagoger, to flyvere/medhjælpere, to medhjælpere og en ernæringsassistent. Vi modtager gerne studerende og ofte dukker der 7 ugers praktikanter op i vores institution. Vi mener at det er vigtigt, at være med til at forme fremtiden, så vi får nogle gode pædagoger i institutionerne, så det er vores bidrag. Vi får til gengæld ofte via de studerende, nogen der kigger os over skulderen, og spørger ind til vores praksis, og det kan vi godt li! Det er fornuftigt til tider, at blive bedt om, at forklare sig, og mærke efter om man mener det samme, eller i virkeligheden har skiftet mening uden at tænke det igennem. Det gør noget godt for os alle, at have studerene med i hverdagen.

Vores institution har "åbne døre", dvs. at man hører til en gruppe/stue, dog har man som oftest mulighed for at opholde sig et andet sted, enten for at lege med en ven eller være tæt på en bestemt voksen. Det er dog de voksne der er på barnets stue/gruppe, der er ansvarlig for kommunikationen med forældrene.

Vi håber forsat på at der inden for de næste år kommer et stort plejecenter på nabogrunden. Vi har fået lov til, at deltage i debatten om plejecenteret. Vi glæder os til samarbejdet. Vi forestiller os, at samarbejdet skal foregå på ugentlig basis. Pt. vil institutionen Kirkebjerg ligge på vores nabogrund, de flytter ind august 2023, og vil pt. flytte til den blivende institution i foråret 2024. i løbet af foråret 2024.

Vores nærområde består af et ældre parcelhuskvarter, og et grønt område næsten uden for døren. Der er et lille vandhul, hvor der kan fiskes efter haletudser. Der er ikke mange busforbindelser, så når vi er uden for institutionen, er det i nærområdet eller med en bestilt bus til den planlagte aktivitet. Vi har fået to store cykler, hvori vi kan køre med samlet ti børn, de cykler bliver ofte brugt.

Vi har faste traditioner hvert år, en tur til bondemand-Lars, som skiftevis ligger i forår og efterår. Og måske en tur i kirken op til jul. Her får vi en hyggelig julehistorie, vi får lov til at undersøge kirken i børnehøjde, og bagefter spises der frokost og vises tegnefilm.

Vi ønsker at opbygge en undrende kultur, hvor vi har respekt og øje for alles forskelligheder (vi skal alle være her), vi sætter stor pris på mangfoldighed, det er vores hverdag både nu og i fremtiden.

Vi ønsker at fokusere på ressourcer hos os selv og andre. Dette gør vi ved et fælles fundament og værdisæt. Vi bruger en anerkendende og tillidsfuld tilgang, der bygger på ligeværd og ydmyghed over for den ærlighed der returneres.

Vi bestræber os altid på åben og imødekommende dialog, ved at møde hinanden og andre med et positivt sind, hvor vi udviser respekt så den konstruktive kommunikation, bliver optimal.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets dannelse, trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til SFO/skole, kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder vi os til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder os til lidt senere.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Vi har udgangspunkt i, at den grundlæggende pædagogiske opgaver fordrer, at danne vores små medmennesker til mødet med samfundets normer. Både i deres kommende skole- og sociale liv, og i resten af livet.

Vi skaber nogle ydre rammer, der anviser en given struktur i de daglige rum. Således mener vi, at der frigives ro og plads til, at vi kan følge børnenes initiativer i leg, dialog og i deres virkelyst og muligheder for at fremme samme. Når de faste rutiner ligger i tydelige og trygge rammer, giver det børnene den fornødne tryghed og ro til at udvikle sig, både på det personlige og sociale plan.

Vi ensretter således ofte de ydre fastsatte rammer, men vi differentierer de indre små rammer i forhold til et givent fællesskab, eller et enkelt individs behov i forhold til at få en meningsfyldt dagligdag i sin vuggestue/børnehave. Det betyder dog ikke, at vores ydre og indre rammer er statiske, men blot at vi tror på en daglig struktur i de faste rutiner. Vi holder os dagligt bevidste om, at vi må tilpasse vores praksis i forhold til at flytte udviklingen i en konstruktiv retning.

Når vi arbejder med de fem elementer i det pædagogiske grundlag, skaber vi rum omkring børnegruppen, der giver gode vilkår for deres leg, læring og udvikling. For deres muligheder til, at spejle sig i et meningsgivende fællesskab. I dette vil der altid være en grad af voksen fortolkning og vurdering, som vi holder os pædagogiske bevidste om.

Barnesyn:

”Det at være barn, har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år.”

Det er i en tryk og tillidsfuld relation, at udviklingen sker. Tryk ved de voksne, er barnets nøgle til mod på at lære nyt. Ved altid at vise en interesse for den barnet er, skaber vi grobund for selv-værd, og derved evnen til at udvise empati og sympati for fællesskabet.

Vi italesætter børnenes følelser, deres initiativer, deres handlinger, vi triangulere så vidt det er muligt, således at børnene ser alle perspektiver af en sag. Således bliver fællesskabet opmærksom på individet. Men ligeledes bliver individet opmærksom på sine egne kompetencer, og samtidigt på nuancerne i eget følelsesliv.

Dannelse og børneperspektiv:

”Børn på fx 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og en demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarligt for at skabe.”

Begrebet dannelse kan virke bredt, og ikke mindst meget personligt funderet i den udøvende pædagogik. I Børnehuset Vesterled forholder vi os til, at dannelsen først og fremmest må handle om en ageren i mødet med samfundets normer, og med barnets muligheder for fremadrettet at kunne indgå og spejle sig i meningsgivende fællesskaber. At kunne deltage i et sådant, skal først og fremmest give mening for barnet selv, og derfor søger vi at skabe muligheder for at deltage på forskellige præmisser, samt at skabe rum for accept af, at netop det er rigtigt; både for barnet selv, men også for fællesskabets nuancer.

Vores pædagogik og pædagogiske aktiviteter, vil derfor oftest være ansporet af børnegruppens interesser eller behov, og derfor tage udgangspunkt i dette.

At skabe en hverdag set fra et børneperspektiv, kræver også en bevidsthed om, at vi aldrig helt kan sætte os i hinandens sted, og derfor altså heller ikke børnenes. Men vi forsøger i stedet at gøre hverdagen dynamisk i forhold til de interesser, forhold, spørgsmål og udfordringer, der rører sig i den givne børnegruppe.

Leg:

” Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selv-værd og identitet. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig for alle børn.”

I Børnehuset Vesterled har vi et generelt fokus på, at børn primært udvikler sig gennem deres leg. Vi ser tit, at børnenes lege, tager udgangspunkt i situationer, som de har brug for at blive kloge på, eller at arbejde med. Vi tilskynder den børneinitierede leg, og skaber rum og muligheder for at den kan udvikle sig i konstruktive retninger. Vi søger at inspirere til legen, men også at hjælpe, støtte og guide, dér hvor det er svært.

Læring:

”Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.”

Vi lærer gennem hele livet, hver dag og også hver eneste dag i Børnehuset Vesterled. Vi skal derfor tage et pædagogiske ansvar for, at børnenes læring skal rettes imod den forståelse det kræver at være en samfundsborger, at være et menneske i en social kontekst.

Læring og nysgerrighed er tæt forbundet, og vi forsøger at opretholde og øge børnenes naturlige nysgerrighed på sig selv, på hinanden og på verden der omgiver dem. Netop arbejdet med zonen for nærmeste udvikling, bruges til at flytte ”jeg kan ikke”, til ”det vil jeg gerne lære”, og ” jeg kan lige om lidt”.

Vi ser bredt på konceptet læring. Læring er både at øve sig med sin krop, sit sprog og at tilegne sig ny viden helt alment. Men læring er også at opdage sig selv, at udvikle sine følelsesmæssige og sociale kompetencer, og at lære at indgå konstruktivt i fællesskaber. Alle disse ting er især vigtige at skabe et rigtig godt grundlag for, i børnenes første år. Jo bedre interpersonal og intrapersonal forståelse barnet har, jo bedre vil barnet klare sig i det kommende skoleliv, og ligeledes i voksenlivet.

Børnefællesskaber:

”Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.”

At føle sig som en del af et meningsgivende fællesskab, er fundamentalt for vores udvikling. Hvordan man er det, eller hvornår man føler sig som en del af fællesskabet, er individuelt. Ligesom behovet for deltagelse er.

Vi skal, i vores daglige pædagogiske praksis, arbejde med et fokus på individets muligheder for deltagelse i børnefællesskaber. Når vi gør det, må vi observere på, hvornår og hvordan barnet føler sig som en lige del af en leg, en aktivitet eller en daglig relation.

Når vi planlægger, udøver og evaluere vores struktur i Børnehuset Vesterled, er vi meget bevidste om, at denne er medvirkende til at støtte op om de venskaber og relationer, der kan skabes – og skal støttes – på tværs af stuer i hele huset.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Når vi kigger på vores pædagogiske tilbud, er det med øjne på den fulde daginstitutionsdag. Altså ikke kun i det typiske pædagogiske højindsats-tidspunkt, men på hvilke og hvordan vi skaber rammer, der byder ind i børnenes liv med muligheder for læring og udvikling, i de situationer der byder sig i en dag i institutionen.

Vi prøver at differentiere vores måde at kigge på læringsrum, og skabe en meningsgivende struktur for børnene. Således anser vi eksempelvis også ventesituationer i garderober, på toiletbesøg ect. som værende læringsrum, hvor der kan skabes nogle tydelige og faste rammer, som skaber ro hos børnene, og en mulighed for at videreudvikle sine personlige og sociale kompetencer. Hvis rummet og rammerne er skabt på forhånd, skal de ikke først defineres og tolkes af mange individer. Derved kan disse navigere i den fortsatte dialog og leg.

Sådan ser vores rutiner ud i huset:

Legeplads.

Vuggestuen:

Som voksne vil vi øve os på, at være deltagende, at vi følger barnets spor og interesse for ex. fugle eller egern, at vi opfordrer til bevægelse og udforskning, at vi lægger op til læring omkring science, sanselighed og udeliv.

Vi vil hver gang vi er på legepladsen, øve os på de forskellige muligheder derude. Hvis vi er for mange på legepladsen kan det være svært at skabe rummet. Vi finder os en krog på legepladsen, hvor der er ro til at vi kan fordybe os. Vi ved at vi er på rette vej når børnene inviterer os ind i deres lege og med på eventyr.

Børnehaven:

Vi bruger legepladsen til relations-dannelse på tværs af stuerne, hvor børnene har mulighed for at danne venskaber til de andre stuers børn og øve sig i deres sociale kompetencer gennem leg og samspil.

Vi bruger legepladsen til at danne et børnefællesskab, hvor børnene deltager i diverse aktiviteter på tværs af stuerne fx fredagssang, bældage, vandlege, sandlege, boldlege osv.

Børnene øver deres sociale kompetencer på legepladsen fx ved at invitere andre børn med til lege og ved at spørge om de selv må deltage i andres lege. De øver turtagning ved gyngerne, klatretårnet, rutsjebanen, udendørslegetøj mm.

Samlinger

Vuggestuen:

Vi vil hjælpe børnene i den situation til at sidde på numsen, vente på tur når der skal vælges en sang, vi tæller inden vi synger, ser hvem der mangler og sender kys, at synge den faste goddag og farvelsang. Vi øver os i at have fælles opmærksomhed, at blive bevidste om at der også er andre børn, så børnene for øje for samspil med andre. Alle børn er en del af fællesskabet. Vi præsentere dem også for tal i samlingen.

Vi vil øve os hver gang der er samling, og vi prioriterer samlingen højt. Vi ved at vi er på rette vej når børnene er deltagende.

Vi kan se at det virker når børnene begynder at fokusere og holde lidt koncentration, når de begynder at forstå turtagning og regler.

Børnehaven:

På solsikkestuen holder vi morgensamling hverdag kl 9:30. Vi arbejder med social udvikling, alsidige personlig udvikling

Bagdøre: de motoriske urolige børn har mulighed for at side på en "stikke-pude". Nogle børn sieder tæt på en voksen og får på den måde en støttende hånd. Nogle børn har i perioder brug for at forlade samling før end de andre børn eller deltage sidende på bordet i garderoben. Nogle børn har brug for ikke at sige noget/svarer i samling indtil de selv er klar til at deltage helt.

Vi ønsker at børnene lærer at deltage i det store fællesskab, at føle sig som en del af fællesskabet og vis hensyn til hinanden. Alle børn og voksne, hverdag kl 9:30 i legeland

Alle børn starter med at vaske hænder og sætte sig på sin plads. Alle børn og voksne har faste plads som nøje er fordelt ved årets begyndelse. Her er der tænkt over, hvilke børn har brug for at side tæt på en voksen for at skabe ro eller tryghed til at turde sige noget. Hvilke børn har brug for ikke at side tæt på hinanden, fordi de kommer til at forstyrre hinanden. Hvilke børn har brug for at side ved siden af en god ven for at skabe tryghed. Hvilke børn har brug for at side tæt på døren, så de kan trække sig hvis de har brug for det.

Alle samlinger starter med GODMORGEN, så ved vi at nu begynder samlingen. En voksen fortæller kort hvad der skal ske i samlingen.

Alle børn bliver råbt op efter Aula. Ved opråbningen øver vi fx fødselsdag, adresser, fulde navn, hvad hedder deres forældre eller ynglings slik dette giver mulighed for at alle børn tør sige noget. Vi sender kys til de børn som ikke er til stede og snakker om at Ole er på ferie eller er syg. De børn som bliver hentet af en anden end deres forældre fortæller det.

Nogle gange synger vi ugens sang (som kan være end af de sange vi øver inden børnene starter på Brøndbyvester skole), vi snakker om hvad der rør sig for tiden som fx skraldeprojekt, vi har lydbyen (sproglig projekt med fokus på hvert bogstavs lyd).

Børnene deler på skift et stykke frugt ud.

Vi justere løbende efter børnegruppen og hvad de har brug for. Vi udfordre børnene efterhånden som de kan mere og mere. Vi har hele tiden fokus på at hvert enkelte barn udvikler sig inden for egen nærmeste udviklingszone.

Aflevering og afhentning.

Vuggestuen:

Vi siger altid godmorgen og farvel, vi tilgodeser altid barnets behov for evt. at vinke med en voksen.

Vi gør det hver dag og i alle situationer, det bliver prioriteret højt. Vi ved at vi er på rette vej, når vi møder glade børn og forældre, der synes det er rart at komme i Børnehuset Vesterled.

Børnehaven:

Børn/voksne skal komme ind og sige godmorgen, senere tak for i dag. Rydde op inden man går hjem. Vaske hænder når man kommer og går. Vi kan se vi er på rette vej, når alle begynder at sige godmorgen og tak for i dag og at børnene begynder at rydde op efter sig selv, og at det bliver en rutine.

Tøj af og på.

Vuggestuen:

Vi øver os på at alle ved hvor deres plads er, dvs. garderobe og kasse. Alle opfordres til at prøve selv. Vi støtter og opfordre alle, efter kompetencer/niveau. Vi øver os på skostativet og at hænge tøjet op. Alt dette gør vi dagligt, når vi går ud, eller skal til at sove. Vi gør det altid, uanset voksenantal.

Vi ved at vi er på rette vej, når børnene lykkes med at kunne noget nyt, uden opfordring fra en voksen.

Børnehaven:

Hvad skal vi have på af tøj/overtøj? Selvhjulpenhed i garderroben. Bruger piktogrammer til, at vise hvad man skal have på af tøj. Vi øver os på selv at tage tøj på, selvhjulpenhed, huske hvad vi skal have på af tøj, når det er blevet sagt inden til frokost.

Vi kan se at vi er på rette vej når de bla.er selvhjulpene i garderroben.

Mad – og spisesituationer.

Vuggestuen:

Vi opfordrer altid til at børnene bruger bestik, vi mødes selvfølgelig barnet på dets udviklingstrin, i forhold til sansning med maden. Vi øver os sammen i at hælde vand op, at være madmodige og smage på maden. Vi bruger også tid på, at trække ærmer op. Dette praktiseres ved alle måltider. Det er en integreret del af vores måltider, at børnene selv går i gang.

Når børnene kan gå, skal alle rydde op efter sig selv efter endt måltid. Maden skal skrubes fra tallerkenen ned i den grønne skraldespand. Kop/tallerken skal sættes på rullebordet, og bestikket skal i kanden. De smider hagesmækken til vask. De vasker selv mund og hænder med vaskeklud, og smider denne i skraldespanden. Dette gøres hver dag, og det foregår med barnets kunnen og udvikling for øje. Vi støtter og hjælper – går forrest, ved siden af og bag ved barnet. Vi venter på tur og hjælper en ven, hvis der er behov for dette.

Vi kan se at vi er på rette vej, når børnene får lyst til, selv at kunne og prøve sig selv af i nye situationer. Vi ser også, at børnene "kan", når de uopfordret selv rydder op efter maden.

Børnehaven:

Vi lærer at bruge kniv og gaffel, at være madmodighed, at have smagsprøver af alt på tallerkenen, at vide hvad man spiser. Skære vores mad ud selv, smøre rugbrød, kendskab til forskelligt mad, hvor kommer maden fra.

Vi ved at vi er på rette vej når børnene begynder, at være mere selvhjulpene, og de bliver mere madmodige.

Bleskift – toiletbesøg.

Vuggestuen:

Vi øver os på, at der kommer tryghed i forbindelse med toiletbesøg. Vi prioriterer at vi er nærværende og støttende så børnene bliver så selvhjulpne som muligt. Ved toiletbesøg tælles der altid til 10 når barnet sidder på toilettet. Der holdes i hånd, hvis behovet er der, dette for at gøre besøget på toilettet så overskueligt og tydeligt som muligt. Barnet opfordres til selv at kravle op på toilettet for at styrke det motoriske og balancen. Ved bleskift på puslebord, kravler dem der selv kan, op på bordet, vi støtter og guider. Vi italesætter så meget som vi kan. Dette sker ved alle bleskift og toilet besøg hver dag.

Vi kan se at vi er på rette vej når børnene er trygge ved toilettet, når de selv spørger om at komme på toilettet, og når børnene selv går i gang med tøjet.

Børnehaven:

Kunne sige når man vil have skiftet ble, f.eks. sige at man har lavet lort. Kunne bede om hjælp. Vaske hænder, så der ikke bliver helt vådt på gulvet. Tage tøj af og på når man får skiftet ble. Vi øver børnene i at gå på toilettet hver dag. Det kan godt være en udfordring for enkelte børn, men vi har god tid. I bestemte situationer øver vi os, og det er inden samling, inden frokost, efter legeplads, efter de er vågnet.

Sovetime.

Hver dag læses der højt for både de store vuggestuebørn, og de børnehavebørn, som sover på madras til middag. Alle øver sig på, at falde hen selv, ellers hjælper de voksne med at finde ro.

Praksishistorie:

"På Solsikkestuen skal børnene snart spise frokost. De spiser i tre grupper med én voksen i hver gruppe. Inden maden går nogle af sides med en voksen og hører bog, nogle starter på badeværelset med toiletbesøg og håndvask, og to "dukse" skal dække bord. Når man er gruppen til at starte på toilettet, er der kø til toilettet. Ved siden af døren står en lille bænke. På bænken kan der sidde tre børn, og der kan stå én i døren. Når der bliver ledigt i én af toiletbåsene, kan barnet i døren komme på toilettet, den næste på bænken kan rejse sig, og der bliver plads til en ny på bænken. Børnene kender rutinen så godt, at handlingen kører stort set uproblematisk. Således flyder snak, grin og planlægning af den kommende leg på legepladsen frit over børnene."

Praksishistorie:

"En voksen står og taler med to piger på 3 år og 4 år. Den voksne viser børnene at der er knopper på et træ og taler med børnene om, at knopper normalt kommer om foråret. Efterfølgende går pigerne selv rundt og finder knopper på træer og buske. Da en af de andre voksne kommer ud på legepladsen løber pigerne hen til ham og fortæller glædeligt, at det er forår og viser den voksne knopperne på buske og træer på legepladsen."

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I Børnehuset Vesterled anser vi forældrene som de vigtigste personer i barnets liv, og som en afgørende ressource i samarbejdet om barnets trivsel, udvikling, dannelse og læring. Både gennem samskabelse, forventningsafstemning og samtaler.

Forældrene har en direkte indflydelse på børnenes hverdag via vores forældrebestyrelse. Vi opfordrer til en aktiv forældrebestyrelse, via god og konstruktiv dialog. Forældrebestyrelsen består af institutionens leder, 2 medarbejderrepræsentanter, 5 - 7 forældrerepræsentanter samt 1 suppleant.

Overordnet er det forældrebestyrelsens opgave, at skabe nogle gode og velgennemtænkte rammer for børnene i Børnehuset Vesterled. Det gøres i et tæt samarbejde med institutionen, hvor bestyrelsen er meddeltagende i, at lave rammen om den del af det pædagogiske arbejde i institutionen, der fastsætter principper for hverdagen og økonomien. Fokus i bestyrelsesarbejdet er altid med den overordnede dagsorden, at vi arbejder sammen i et fælles og konstruktivt fokus mod, at varetage institutionens udvikling på bedst mulig måde.

I vores daglige møde med forældre, holder vi os bevidste om, at et godt og konstruktivt samarbejde er grundstenen i, at skabe optimal udvikling hos barnet. Vesterled vil gerne arbejde ud fra principper om, at kommunikere på en optimal måde. Det vil vi gøre ved at bruge NORA – hvilket vil sige: Nysgerrighed – Ordentlighed – Rummelighed – Ansvarlighed. Disse værdier betyder, at vi som voksne skal kunne kommunikere fra ”egen banehalvdel”, at spørge ind; undre sig, - holde en ordentlig tone, tale respektfuldt, prøve at forstå de andres synspunkt – formå at inkludere alle, acceptere og anerkender forskelligheder – tage ansvar for beslutninger og være loyal over for dem.

I forhold til vores børn, arbejder vi efter værdier tænkt på andre måder, og selvfølgelig i en helt anden kontekst. Med børnene arbejder og værdsætter vi: Tolerance - Respekt – Omsorg – Mod.

Ligesom at vi differentierer os selv i mødet med børnene, søger vi ligeledes et bevidst arbejde i, at møde vores forældre på samme måde. Således ensretter vi ikke vores tilgang til den enkelte forældre, men møder dem dér, hvor deres behov for eventuelt øget dialog og omsorg viser sig.

I det sidste års tid har vi lavet hjemmebesøg hos de vuggestuebørn, der skal starte i en af vores grupper. Vi gør det for, at hjælpe forældre, børn og os selv. Vi kan give forældre og børn tryghed fra start af, og give forældre og børn mulighed for at lære os at kende i fred og ro. Da det foregår på forældrenes hjemmebane, er det selvfølgelig muligt at takke nej til besøg. Dagsordenen på hjemmebesøg handler udelukkende om, at få den største viden om barnet inden start. Vi inviterer også sundhedsplejersken med, hvis forældrene ønsker det.

Vi afholder samtaler ca. 3 mdr. efter barnets start i institutionen. Her vil forældrene få plads til at fortælle om deres oplevelse af indkøring i institutionen, og samtale om fremtidigt konstruktivt samarbejde. Vi vil ligeså tale om, hvordan vi har oplevet barnets – og familiens – start i institutionen, og hvordan vi mener at kunne skabe de bedste rammer for tillid, tryghed og læring i barnets dagligdag i Vesterled.

Vi afholder ligeledes samtaler ved overgang til børnehave, og ved kommende skolestart. Har vi flere børn, der skal overflyttes fra vuggestue til børnehave, kan dette afholdes som et fælles møde. Er der særlige opmærksomhedspunkter omkring et barn, vil mødet dog altid afholdes i et lukket og trygt forum, hvor alle parter kan kommunikere frit omkring eventuelle udfordringer. Ved overgangsmøder, både fælles og individuelle, deltager personale fra både vuggestue og børnehave.

Når børnene er kommet i storbørnsgruppen – på Solsikkestuen – afholdes der individuelle samtaler om skoleparathed. Disse samtaler afholdes i efteråret. Ved samtalen vil personalet give deres vurdering af barnets trivsel og kompetencer, og om barnet er klar til SFO/skole. Nogle gange kan det anbefales, at et barn venter et år med at starte i skole. I så tilfælde, er det altid med en vurdering af, at barnet vil få en langt bedre, og mere optimal skolestart, ved at kunne få et års mere ro til at bygge på sine kompetencer. Det kan eksempelvis være socialt, følelsesmæssigt, sprogligt el.lign. En aftale om skoleudsættelse, laves kun i samarbejde med forældrene.

Herudover afholder vi samtaler ved behov. Det være sig både set fra vores perspektiv, og fra forældrenes. Samtaler er altid med henblik på at styrke samarbejdet, og at skabe bedre muligheder for udvikling og læring hos barnet. Ved samtaler får vi mulighed for at tilpasse og evaluere på vores egen praksis, og ligeledes støtte og hjælpe barn og familie.

Vi orienterer om dagligdagen på Aula, via billeder og skriv. Vi sender også gerne en personlig besked eller et ring, og opfordrer vores forældre til at gøre det samme. I aula findes et program der hedder "hjernen og hjertet". I det program har personalet mulighed for, at undersøge børnenes udvikling og sprog, forældre kan kigge med.

Vi tilstræber altid en god daglig dialog, i relation til, at den bedste og mest konstruktive udvikling og givet samarbejde skabes, når der er tillid mellem institutionen og hjemmet.

Omkring maj måned, afholder vi forældremøde, med tilhørende valg til ovennævnte forældrebestyrelse.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi vil altid forsøge at skabe et så neutralt læringsmiljø, som det være sig muligt i den givne kontekst. Det betyder, at vi tilstræber at skabe en lige mulighed for læring og udvikling for alle børn. Lige muligheder, kan anses som værende umulige, set objektivt, men vores ydre ramme for læring og udvikling, skal omkrænse mindre rammer, der vil skabe en forståelse af lige vilkår for deltagelse, set subjektivt fra individets perspektiv.

Vi har hele tiden et fagligt fokus på, hvornår og hvordan man er udsat i forhold til at være en del af et meningsgivende fællesskab, og på hvilke vilkår, det giver mening for det udsatte barn, at deltage i samme.

Et eksempel herpå, kunne være en meningsgivende og individuel aftale med barnet, om præmisserne for barnets deltagelse i eksempelvis en samling. Måske har barnet brug for at sidde på afstand af fællesskabet, men med visuel kontakt. Således vil vi hele tiden afveje vores egen pædagogiske principper, i forhold til at skabe udvikling, ikke kun i fællesskabet, men hos det enkelte individ, på dettes egne præmisser.

Vi tager altid et udgangspunkt i, at børn må være indbyrdes forskellige, og at dette derfor har betydning for metoden.

I et tæt forældresamarbejde, og samtidigt bredt tværfagligt samarbejde med PPR (pædagogisk psykologisk rådgivning) , prøver vi hele tiden at konstruere læringsmiljøer, der giver mening for også det udsatte barn. ”

Praksishistorie:

”Signe bider. Tit. Flere børn i vuggestuen er kommet hjem med bidemærker, og forældregruppen er bekymrede. Forældrene er også begyndt at ringe sammen indbyrdes, og kigger lidt skævt til Signe, når de afleverer og henter deres børn. Anders’ mor sagde den anden morgen, at Anders er bange for Signe, og at mor gerne ville have, at personalet holder dem adskilt. Faktisk leger Signe godt med de andre børn. Hun er begyndt på rollelege, og byder tit de andre med ind i legen.

Alligevel er Signe er udsat. Udsat i forhold til en marginalisering. Hun er altså sat i marginen af, hvad der anses som normalt af flertallet. Og udsat i forhold til deltagelse i et fællesskab.”

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Inden børnene starter i SFO og skole, afholder vi møde med forældrene. Her taler vi om barnets kompetencer og udvikling samt resultatet af den seneste sprogvurdering. Her aftales det endvidere hvilke informationer, der efterfølgende videregives til SFO og skole. Dog laves der, sammen med børnene fra institutionens side en beskrivelse af, hvad barnet synes godt om i børnehaven, og hvad det glæder sig til i skolen. Der er i det forløbende år lavet en beskrivelse af overgangssamarbejdet ud fra kommunens værdier, samt godkendt af byrådet. Vi samarbejder kun med vores kommunale skole, hvilket er Brøndbyvester skole.

Ved SFO start bliver børnene delt i to grupper, hvorefter personalet i SFO'en efter et par måneder finder ud af klassedelingen Solsikkestuen/overgang til skole/SFO. Det sidste år børnene går i Børnehuset Vesterled, arbejder vi på at forberede dem bedst muligt på at begynde i skole. De skal have en selvfortælling om at være klar til at lære en masse og få en god skoletid. Vi har hovedvægt på børnenes sociale, følelsesmæssige og personlige udvikling. Og det pædagogiske læringsmiljø er indrettet, så de har mulighed for at øve sig på netop dette. Vi har fokus på at blive selvhjulpne. Både helt praktisk, at lære at tage tøj af og på, og at holde styr på sine ting – men også mere følelsesmæssigt og personligt.

Vi arbejder henimod, at skærpe børnenes opmærksomhed på, hvad man ”vil gå med til”. Hvor deres grænser går og hvordan de opretholder dem.

Vi bruger bl.a. to forskellige pædagogiske koncepter: ”Trin for trin” og ”Fri for mobberi”, som begge træner børnenes sociale kompetencer. Vi bestræber os på, at de er så dygtige ved skolestart, at de kan sige fra over for andre (uden at komme til at slå), og at de har andre strategier til at forhandle og påvirke lege på en måde, så ingen føler sig presset eller krænket.

Hen over Solsikkeåret opfordrer vi mere og mere børnene til at bruge det de kan, før de beder om hjælp hos de voksne. Vi motiverer generelt til at børnene orienterer sig mod de andre børn og mindre mod de voksne. Dette for at give børnene mod på en hverdag i skolen med færre voksenressourcer.

En vigtig evne ved skolestart er evnen til at fokusere på det ”vigtige”. Børnene skal lære at lytte. Både til hinanden og til de voksne. De skal kunne holde fast på en besked eller information, uden at glemme den. Og de skal kunne lytte til en historie, og holde opmærksomheden fast. Dette træner vi særligt, når vi har morgensamling, hvor der gives informationer og lyttes til både børn og voksne. Historiefortælling foregår især før frokost, hvor børnene er delt i to grupper og får læst højt eller leger sprogstimulerende lege.

I forhold til vores samarbejde med skolen, arbejder vi efter en politisk beslutning. Vi samarbejder med Brøndbyvester skole om overgangen til 0.-klasse. Hvert barn udarbejder en mappe med tegninger, interview og beskrivelser af barnet og dets børnehaveliv. Denne mappe udleveres til skolen, når vi er på besøgsdag en dag i foråret. Vi synger de sange der i fællesskab er valgt, således at der er genkendelighed for børnene, når de starter i skolen. Hvis et barn har særlige behov for støtte af de voksne i skolen, holder vi individuelle samtaler med personalet på skolen. Forældre er velkommen til at deltage på disse møder.

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi er brugere af vores lokalområde, og forsøger, så vidt muligt at holde os i dialog med grundejerforening og des lige, og holder os også løbende orienteret om, hvad der sker i netop vores område.

Således har vi været med i planlægningen af det kommende plejehjem i Vesterled, og har deltaget i dialogmøder herom. Vi har lagt op til samarbejde, og har givet input til, hvorledes området kan forene de gamle og børnene i meningsgivende fællesskab for alle. Vi tænker dog, at vi også kan glæde os til, at Kirkebjerg institutionen kommer, og at vi kan lave samarbejde med dem.

Vi forsøger at tænke inkluderende, når vi indtænker og omtaler vores nærmiljø. På den måde viser vi vores børn, at vi skal behandle vores omgivelser med en fornøden respekt, og at vi er mange om at dele og nyde vores lokalområde.

Det at benytte vores omkringliggende omgivelser, udvider vores daglige rammer og skaber læring og forståelse for, at horisonten er længere ude, end hegnet på legepladsen. Vi kan udvide vores felt, og finde både inspiration og oplevelser der kan bruges i vores hverdag. Vi opdager, at den læring vi indtager i institutionen, kan bruges og bygges på i en anden kontekst

---

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

De fysiske, psykiske og æstetiske miljøer, skal deles op i tre adskilte emner, når vi lægger pædagogiske strategier for dem. Men er de vellykket, vil de flyde sammen i hverdagen, til en konstruktive, trygge, lærerige, favnende og udviklende rammer for børnene.

Med vores tilbygninger og ombygning, har vi holdt ved mulighederne for at lukke vores døre, når vi har brug for ro og fordybelse. Men vi har i lige grad mulighed for at åbne dem, så der er fri adgang til venskaber på tværs af huset. Ikke kun i fysisk forstand, men også ved at italesætte en forståelse at man må – og kan – bevæge sig frit i huset, under de givne rammer. Vi forsøger at skabe rum i rummene, hvor mulighederne både er tydelige, men også giver inspiration til, at legen kan forme og udvikle sig.

Vi arbejder meget med en forståelse af egne og andres følelser, kulturelle baggrund, muligheder og kompetencer. At respektere og forstå sig selv, giver evne og overskud til at respektere og forstå sine medmennesker. Temaet ”Fri for mobberi” er altid aktuelt og vi bruger arbejdet med samme, frit fortolket og med en tråd i, hvad der rører sig i børnegruppen.

Det skal være rart og trygt at komme i sin vuggestue/børnehave, og man skal kunne mærke sit værd og høre sine kompetencer italesat.

Æstetik er en fortolkning. I Børnehuset Vesterled vil vi gerne skabe en følelse af, at det at være i institution er (næsten) lige så hyggeligt, som at være derhjemme. Denne stemning skabes både i måden vi agerer i daglige gøremål, men selvfølgelig også i indretning. Vi forsøger at gøre delelementer af vores indretning dynamiske, således de kan tilpasses en børnegruppes interesser eller midlertidige behov. Derudover er børnene medbestemmende, og aktivt deltagende, i de æstetiske læringsmiljøer. Både ved kreative arbejder, men også med en spirende forståelse for, at måden legetøj, spil mm præsenterer sig, er med til at skabe grundlag for en god leg og et rart miljø.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

De følgende seks læreplanstemaer er, bredt set, hvad vi er forpligtet til af læring i børnenes tid i dagtilbuddet. Læreplanstemaerne er hele tiden i samspil med hinanden, og derfor vil vi ikke udelukkende arbejde med ét enkelt tema periodevis. I Vesterled har vi dog valgt at have et skærpet fokus – skiftevis - på de seks læreplanstemaer i en given periode. Dette er primært for at skærpe det pædagogiske blik på temaets muligheder, og evne til at få øje på børnenes kompetencer indenfor samme.

De fleste af læreplanstemaerne er i spil hele dagen, og vil også overlape hinanden.

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet **Alsidig personlig udvikling**
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi ser succesen i fællesskabet, når dette har øje på – og forståelse for – individet. Og en forståelse for synergien i et konstruktivt fællesskab, starter med en grundlæggende forståelse af sig selv. Det er en stor mundfuld, og derfor har vi altid et skærpet fokus på at italesætte børnenes følelser, initiativer, handlinger.

Vi arbejder meget i et fokus omkring zonen for nærmeste udvikling, således kigger vi ikke på hvad barnet bør kunne, men udelukkende hvor barnet er i sin egen udvikling, og hvor det vil være muligt at rykke udviklingen hen i næste trin.

Når identiteten skabes, tror vi på, at det sker i meningsgivende fællesskaber, og derfor vil vi ofte arbejde med opdeling af børnene i mindre grupper. På den måde er det lettere at få øje på sig selv, og på sine kompetencer, og at få muligheden for at byde ind med samme til fællesskabet.

Selvhjulpen er når man, som ordet antyder, evner at hjælpe sig selv. Og det er en stor del af sin alsidige personlige udvikling, både på et fysisk og et emotionelt plan. Vi ser bl.a. udvikling i børnenes personlige kompetencer, når de:

- øver eller selv kan tage tøj af og på.
- begynder at gå på toilettet.
- tager initiativer.
- siger til og fra i både leg og andre udfordringer.
- er med til at hjælpe i daglige gøremål.
- kan fordybe sig i leg eller aktivitet.
- tør prøve nyt, eller smage nyt mm.
- har et rigt indre univers.
- forstår sine egne handlinger og følelser.

Når vi arbejder med at udvikle individets kompetencer, skaber vi grundlag for et godt socialt miljø, med netop baggrund i, at man skal forstå sig selv, før man forstår verden omkring sig. At udvikle sig personligt, kræver at man har trygge, tillidsfulde rammer, hvor ansvarsfulde voksne udviser respekt og anerkendelse af både barnet selv, men også af menneskerne der omgiver os.

Praksishistorie:

”Alfred sidder i garderoben og surmuler, han kan ikke få sine bukser på. De voksne fortæller og viser, at der er et mærke bagerst i bukserne, og lægger man dem den rigtige vej, er det nemt at få dem på. Næste dag har Alfred selv taget bukser på, godt nok vender de den forkerte vej, men han er stolt over, at han selv kan.”

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hele livet igennem vil vi være deltagende i forskellige fællesskaber, i forskellige kontekster. Vi er sociale væsener, men er også født med forskellige grundlag og kompetencer for at begå os i sociale sammenhæng. Ligesom nogle børn har naturligt gode evner for at bruge deres krop eller sprog, ligedan har nogle børn bedre muligheder end andre, for at bevæge sig naturligt rundt i de sociale spilleregler, der altid ligger implicit i et samfund eller en given social kontekst.

Når man er i vuggestue/børnehave, er man i en eller anden form for fællesskab hele dagen. Det kan være både større eller mindre grupper, men alene er man aldrig. Det er hårdt arbejde, for der er mange underforstået regler, når man bevæger sig rundt i forskellige sociale sammenhænge, i forskellige arenaer. Også hos børn findes der lege-hierarkier, og et barn kan have forskellige placeringer i forskellige lege-sammenhænge.

Som ansvarlige for børnenes sociale udvikling, er vi altid i spil. Vi har hele tiden fokus på børnenes muligheder for at være deltagende og medaktører i meningsgivende og udviklende fællesskaber. Også selvom man er meget kompetent rent socialt, er der rigtig meget at lære og forstå i forhold til normer og regler. Man skal vente på tur, man skal give plads til andre i leg og dialog, man skal kunne dele, kunne agere på kollektive beskeder og kunne handle på - og forstå – andres følelser og hensigter.

Vi arbejder således med social udvikling – hele dagen, hele året. Det er dejligt at have venner, at være en ven. Men nogle gange er det også svært, der er mange følelser på spil og det kræver både forståelse og veludviklet empati, at kunne løse uenigheder og konflikter. Selv som voksen.

Pædagogisk arbejder vi med at differentiere vores hjælp i den sociale læring. Vi går foran, både når vi selv interagerer med børnene, men også med hinanden voksne imellem, med forældrene og pakkeposten, med mælkeemanden og alle andre, der kommer i vores hus.

Vi går ved siden af, når vi ser og observerer, at børnene begynder at kunne selv, når de viser tegn på at kunne finde løsninger og tager sociale initiativer, men stadig kan have brug for guidning, når noget bliver svært.

Og vi går bagved, når børnene tydeligt viser, at de kan selv. Når legen eller aktiviteten er i flow, og de involverede børn, forstår og agerer hensigtsmæssigt og udviklende i deres roller. Vi er altid klar til at flytte vores pædagogiske position, til at være foran eller ved siden af, hvis tingene igen bliver svære. På den måde forventer vi hverken at børnene skal kunne selv hele tiden, eller anser vores pædagogiske rolle som værende statisk i forhold til en bestemt gruppe.

Vi ser tegn på social udvikling, når vi:

- venter på tur.
- hjælper hinanden.
- leger sammen og forhandler om roller, legens udformning mm.
- søger fællesskaber og deltager aktivt i samme.
- prøver at forklare noget, som en anden ikke har forstået.
- deler legetøj, eller finder noget tilsvarende legetøj til sin ven, hvis man ikke vil dele.
- forstår hvad det vil sige, når noget er dit og noget er mit.
- kommunikerer både verbalt, men også nonverbalt med hinanden.
- kan finde kompromisser i konfliktsituationer.
- kan afstemme os selv, i forhold til fællesskabets hensigter/ageren og i forhold til vores følelser.
- når vi forstår, at vi er forskellige og at det er en force og ikke en hindring.

Praksishistorie:

"Sussie på tre år er lige startet i børnehaven, hun kommer fra et andet dagtilbud. Derfor er hun lidt stille, tilbageholdene, og har endnu ikke dannet relationer og venskaber til de andre børn og voksne. Til samling taler vi med alle børn om, at Sussie er ny på stuen og hvordan vi andre kan være gode venner og hjælpe hende og hinanden. Efter samling inviterer Dorit, Hjalte og Iben, Sussie med ind og lege i dukkekrogen."

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vores evner og muligheder for at kunne kommunikere med andre mennesker, er altafgørende for vores læring og udvikling. Vi udvikler os hele tiden i en spejling af de mennesker, der krydser vores vej. Og næsten al læring og udvikling sker via de kommunikative kanaler.

Vi har brug for sproget til at sætte ord på os selv, på vores følelser, på vores hensigter og ligeså til at skabe dialog og forståelse i fællesskabet.

Næsten alle børn kan kommunikere med deres omgivelser. Når de helt små børn starter i vuggestue, er de ofte non-verbale, men har alligevel et tydeligt kropssprog og signaler, der viser når de er sultne, tørstige, trætte, vrede, glade, utilpasse, fjollede osv.

Vi – som personale – er medansvarlige, når det gælder om at løfte den non-verbale kommunikation til en sproglig funderet kommunikation. Og derefter videreudvikle på det talte sprog.

I en institution er den kommunikative og sproglige udvikling altid i spil. Og som sproglige rollemodeller har vi fokus på, altid at sprogliggøre den verden vi er i, de handlinger vi selv – og særligt børnene -navigerer i, de følelser der er spil hos os alle og de helt fysiske ting der omgiver os.

Alderssvarende bøger er altid tilgængelige for børnene, og kan også være i tematiseret i forhold til hvad der interesserer gruppen, eller i emner som vi arbejder med periodevis. Men vi har også bøger som er møntet på dialogisk læsning, og som er bøger man beder om. Vores forældre har mulighed for at låne bøger med hjem, hvis der er brug for hjælp til sprogudvikling i hjemmet.

Vi prøver at skabe en sproglig nysgerrighed, både i vores fysiske indretning, men også i vores tilgang til børnene. Vi bruger billeder af dagligdagen, vi synger, vi leger fantasilege, tegner historier med kridt på gulvene, vi bruger rim og remser og fjoller med ordene. Når vi eksempelvis spiller spil, tegner eller leger sammen, er det givet altid i sprogligt forum. Men vi kan vælge at tilpasse vores værktøjer i disse forum, til et ekstra fokus på sprogudviklingen. Det vil ofte være til en gruppe, hvor ét eller flere børn, har brug for skærpet hjælp til udvikling af sprog.

På vores stuer sidder børnene i mindre grupper sammen med én voksen, når de spiser. Det giver både plads til, at alle kan blive set og hørt, og får mulighed for at komme til orde. Men også til, at børnene er sikret tæt kontakt med en voksen sproglig rollemodel, der har mulighed for at støtte og opfordre initiativerne til dialog.

Vi introducerer børnene til skriftsproget, og har ofte både billeder og tekst sammenholdt på flere ting, således at børnene kan begynde at koble en forståelse for bogstavernes opbygning og betydning for et skriftsprog.

Praksishistorie:

"Peter sidder sammen med en voksen. Den voksne viser Peter en snemand, og fortæller at de skal lave sådan en sammen. Peter skal sætte hat, næse og øjne på snemanden, og han må selv vælge hvilken farve de skal have, eller hvor de forskellige ting skal sidde. Peter synes at næsen ligner en gulerod, og den voksne fortæller så, at snemænd har gulerødder som næse. Peter fniser og siger: "sne, næse gulerod". Den voksne svarer: "Ja, det er nemlig snemandens næse der er en gulerod!"

Vi ser bl.a. udvikling i de kommunikative og sproglige kompetencer, når vi:

- begynder at bruge ord, fremfor at gestikulere eller agere i følelser.
- bruger kommunikation og sprog til at starte og udvikle en leg.
- læser, synger, fortæller historier.
- leger med ordene, rimer på dem, lærer deres betydning.
- akkommodere vores sproglige viden. Eks. grisens næse hedder en tryne osv.
- vi leger med farver, snakker relationer i familien
- taler sammen, byder ind i en leg eller byder andre ind.
- forhandler om legens roller og struktur.

Eksempel på sprogprojekt i Børnehuset Vesterled:

"De første 24 måneder er vigtige for barnets sprogudvikling. Børn lærer sprog, når de er sammen med vigtige personer i deres liv. Det gælder især deres forældre, men også andre voksne, som barnet har en relation til i deres hverdag. Nogle børn er hurtige til at lære at tale, mens andre børn er langsommere." Sundhed.dk

I børns liv, er sprog en vigtig kompetence. Rigtig meget kommunikation foregår via vores talte sprog.

I Børnehuset Vesterled lægger vi stor vægt på, at hjælpe og udvikle alle vores børn sprogligt. Børn begynder at tale i deres eget tempo, nogen er hurtige, andre venter med at udtrykke sig verbalt, indtil de kan sproget, andre ligger i mellem de to poler.

For at kunne forstå og udvikle som voksen, skal man øve sig som barn. Man skal øve sig på, at lave og bruge strategier, som er det vi gør når vi er voksne.

Så for at kunne klare sig socialt, både som barn og voksen, er et godt tale og forståelses sprog rigtig vigtigt.

Når man er barn, bruges sproget i legen, man fortæller når man kan, hvad der er ens hensigt

Viden om de sproglige processer og samspillet betydning er vigtig for pædagoger, som arbejder med at understøtte børns sprog og deres relationer til andre i deres hverdag.

"Det handler om at give børnene gode sociale redskaber til at forstå andres tanker og følelser og til at udtrykke deres egne tanker og følelser. Når vi gerne vil styrke børns sprog, er det fordi, vi gerne vil give dem bedre livsmuligheder." BUPL.

Understøttende sprogstrategier

1. Følg barnets interesse.
2. Brug åbende spørgsmål.
3. Vent på barnets svar.
4. Fortolk og udvid, hvad barnet siger.
5. Hjælp barnet med at sætte ord på.
6. Forklar ord, barnet ikke kender i forvejen.
7. Relatér til noget, barnet kender.
8. Udnyt de sproglige kompetencer, barnet har i forvejen.
9. Ret ikke barnets fejl direkte.
10. Leg med sproget, når det er muligt.

Praksishistorie:

"En gruppe børn er sammen med to voksne ude i gangen, de bygger en balancebane. De voksne fortæller børnene at, det handler om, at lave samarbejde for at kunne lave en bane. Alle børnene hjælper nu hinanden med at lave banen. Da det er tid til at rydde op, samarbejder børnene igen om det. Om eftermiddagen leger børnene igen i gangen og laver balance bane. Da de skal til at pakke det hele sammen, er der et barn der højlydt fortæller, at det er vigtigt at samarbejde om at rydde op."

Eksempel på sprog projekt:

Sprogtrappen

Fokus på trin 6 i "legeudvikling" og "relationer og socialt samspil" i Sprogtrappen

Sammenhæng

Hvad er udgangspunktet for at arbejde med emnet:

At udvikle og understøtte børnenes sprog og ordforråd

At øve børnene i at indgå i sociale relationer

At lære børnene udtrykke sig og kommunikere med andre i samspil med andre

At få dem bruge de ord i hverdagen, som vi øver til samling

At få børnene til at bruge deres ord til at løse diverse konflikter

Hvor er vi på det område, som vi ønsker at arbejde med:

Vi har flere yngre børn og børn som er startet fra vuggestuen, som ikke er øvet i at udtrykke deres følelser sprogligt så deres håndtering af diverse konflikter, håndteres ved at slå, sparke, rive, bide og skribe

Vi har flere yngre børn som er begyndt at sige: "du må ikke komme hjem til mig", "du må ikke komme til min fødselsdag" og udelukke hinanden fra lege når der opstår konflikter, i stedet for at udtrykke deres følelser og løse konflikterne.

Hvornår skal aktiviteten foregå:

Aktiviteten forgår til samling og i hverdagssituationer, hvor børnene kan øve håndtering af konflikter samt udtrykke deres behov og følelser hvor vi har mulighed for at vejlede dem hvis der opstår konflikter.

Mål

Hvad er det, der ønskes opnået:

Vi ønsker at øge barnets udvikling af forståelse af sig selv i forhold til omverdenen og øge barnets mulighed for at forstå andre, og blive forstået af andre.

Hvad skal børnene lære:

At kunne udtrykke forskellige følelser (Trin 6 under "relationer og socialt samspil" i Sprogtrappen)

Forsøge at løse simple konflikter eller problemer i leg sprogligt (Trin 6 under "legeudvikling" i Sprogtrappen)

Hvilke kompetenceområder kommer i spil:

Sproglige- og sociale kompetencer

Tegn

Hvad skal vi holde øje med, for at se at vi nærmer os målet:

Vi skal være opmærksomme på, hvordan børnene håndterer konflikter.

Hvordan de kommunikerer i samspillet med de andre børn

Hvad skal vi se, høre, mærke på vej mod og når målet er nået:

Vi skal høre om de bruger de værktøjer, ord og følelser som vi har snakket om til samling

Vi kan mærke en ændring i deres kommunikation i samspil med hinanden i forbindelse med konflikthåndtering og lege

Vi skal kunne mærke en forbedring i deres sproglige udvikling og kommunikationsevner

Tiltag

Hvad skal vi sætte i gang for at bevæge os frem mod målet:

Vi aldersopdeler børnene til samling, så vi kan lave øvelser der aldersmæssigt er passende for deres udvikling og sproglige kompetencer

Til den yngste gruppe diskutere vi forskellige følelser, hvor vi benytter bogen "Den lille bog om store følelser" for at sprogliggøre nogle af de følelser de oplever.

Til den ældre gruppe bruger vi det pædagogiske værktøj "Fri for mobberi", til at tale om nogle af de svære situationer som børnene kan blive mødt med i hverdagen, og hvordan man kan hjælpe sig selv og hinanden i situationen.

Hvad kræver det af os:

Det kræver at vi arbejder fokuseret med at håndtere diverse konflikter som opstår i hverdagen og italesætter børnenes følelser og behov når der opstår konflikter

Hvem har ansvar for hvad, hvornår:

En voksen har ansvaret for samling med de yngste børn på stuen

En anden voksen har ansvaret for samling med de ældste børn på stuen

Et fælles ansvar, at hjælpe børnene med at udtrykke og italesætte deres følelser og hjælpe dem med selv at håndtere konflikter

Hvad skal skabe ændringer:

En fælles opmærksomhed på at udvikle børnenes sproglige kompetencer og lære dem at udtrykke deres følelser og behov.

Hvordan skal målene evalueres:

Vi laver en Sprogtrappe på hvert enkelt barn

Hvornår skal der evalueres:

En gang hvert halve år

Hvordan vil vi bruge evalueringen:

Vi bruger Sprogtrappen som evalueringsværktøj til at synliggøre, hvor vi kan udvikle børnenes sproglige kompetencer i praksis og derved have fokus på de facetter i deres udvikling hvor der er mulighed for videreudvikling

Hvordan skal evalueringen formidles og til hvem:

Evalueringen skal formidles til kommunen og til institutionen for at synliggøre vores pædagogiske arbejde på stuen

Evaluering

Hvad er der sket:

Børnene er begyndt på at bruge deres ord når de trøster hinanden, de bruger nogle af de begreber som vi har brugt til samling fx "Drille for sjov vs drille for alvor" og løsninger på hvorvidt de kan trøste og hjælpe hinanden.

De er blevet bedre til at invitere hinanden til diverse lege og er blevet bedre til at bruge deres ord i konflikter.

Hvor tæt er vi kommet for at opfylde målet:

Nogle af børnene er blevet bedre til at mærke sig selv og deres egne behov. De er blevet bedre til at bruge deres ord til at sige fra over for hinanden og er bedre til at ytre deres følelser.

Hvordan kan vi tage det næste skridt:

Vi har stadig flere af børnene på stuen, som stadig har svært ved at ytre deres følelser verbalt. Da flere af stuens børn ikke er nye børn fra vuggestuen, skal de have tid til at øve sig på, at indgå i sociale samspil med de andre børn og lære at ytre deres behov og følelser verbalt.

Hvordan skal det enkelte mål evalueres:

Vi bruger sprogtrappen til at evaluere vores forløb, da den viser hvorvidt der er en udvikling på børnenes individuelle sproglige kompetencer.

Derudover observerer vi børnene i hverdagen i samspil og konflikter, hvorvidt de bruger de begreber og værktøjer som vi øver med dem til samling.

Hvilke værktøjer vil være velegnede til at evaluere de enkelte mål:

Sprogtrappen, SMTTE-modellen.

Hvem skal evaluere:

De faste pædagoger på stuen.

Hvornår skal der evalueres:

Hvert halve år og løbende er vi opmærksomme på deres individuelle sproglige udvikling og brug af nye begreber.

Hvordan skal evalueringen formidles og til hvem:

Det skal formidles til forældrene og til institutionens leder. Forløbet skal indgå i institutionens nye styrkede læreplaner for at tydeliggøre vores pædagogiske arbejde med udvikling af børnenes sproglige kompetencer.

Hvilken ny indsigt har vi fået og giver det anledning til ny indsats/nye mål:

Forløbet giver anledning til videre arbejde med børnenes sproglige kompetencer i forbindelse med deres sociale samspil og relations dannelse. Vi vil justere, niveauet i hvor vi sætte ind ift. hvor børnene er udviklingsmæssigt og deres alder.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

At bruge, kende og fornemme sin krop, er centralt i børns udvikling. De tager verden ind via deres krop og deres sanser.

Vi prøver at indrette både vores inde- og udearealer, så de altid tilbyder udfordringer og udvikling til alle niveauer af den kropslige kunnen.

Men vi kigger også altid på, hvordan børnene har behov for at udfordre deres krop, og om det er muligt at videreudvikle på deres initiativer. Således er vores egne principper også altid oppe til revivering. Må man lege på bordene? Må man dreje rundt på voksen-stolen? Må man løbe på gangarealet? Må man hoppe ned fra lænestolen?

Alle forsøg skal ses i konteksten af: Er det lærerigt eller er det for farligt? Og hvis man – som pædagog siger nej, hvorfor gør man så det?

En drejetur på voksenstolen, er udviklende for den vestibulære sans, og legen kan godt bygges op med rammer. ”Du skal holde fast i stolen, og du må få fem snur til den ene side, og fem snur til den anden”.

Et spil rundt om bordet, kan godt kræve at man kravler op, for ellers er det svært at nå. Men når vi spiser, så sidder vi til gengæld på stolene. Det kan også være, at man er nødt til at kravle op på det lille bord, for at kunne kigge gennem ruden – og så kan man jo lige så godt hoppe, når man skal ned igen.

Vi kan samle en gruppe, og give plads til ”spurteleg” på gangen. Når der er en tidsramme, og tydelige strukturer i legen, kan den administreres derefter. Børnene har valgt legen, men den voksne sætter rammerne for den.

På den måde arbejder hele tiden både fysisk og mentalt med at udvikle vores rammer, og lader børnene være medaktører i at vise vejen i deres kropslige behov.

Vi arbejder også bevidst både med finmotorikken på forskellige niveauer. Pincetgrebet er vigtigt for de små, og videreudvikles til, at man kan holde rigtigt på en blyant, inden man skal i skole.

Ligeså med det sanselige. Hvordan føles en snegl på undersiden, og kan man holde på vand? Vi bruger både fodbade, hvor vi skal samle kugler op med tæerne, vi føler på kartoffelmel og pensler hinanden med store pensler. Vi sanser i naturen, og i køkkenet – og alle andre steder. Vi kobler vores sanseoplevelser på det at lære os selv, og verden omkring os, at kende

Vores udeareal er stort og varieret. Her er bakker, cykelbaner, træer og krat. Vi ser, at børnene bruger deres kroppe i bred variant af at krybe, kravle, klatre, løbe, hinke, cykle osv. Vi vil altid opfordre til, at børnene har både inde- og udetøj, som de kan bevæge sig godt i.

Kommunen udbyder årligt flere tilbud om bevægelse og fællesskab, som vi forsøger at deltage i, og vi bruger vores nærområde, og til at gå ture, spille bold, løbe, lege med mudder og bruge vores kroppe på en anden måde, end vi gør i institutionen.

Vi ser tegn på kropslig og sanselig læring, når vi:

- kryber, kravler, går, løber, cykler, hinker, hopper.
- kan sparke, kaste og gribe en bold.
- tør prøve noget kropsligt udfordrende.
- øver balance.
- tager tøj af og på.
- er aktive deltagende i rytmik og bevægelse.
- kan klippe med en saks, sætte perler på en snor, holde rigtigt på en blyant.
- tager kropslige og sanselige initiativer.

Praksishistorie:

”Børnehuset Vesterled har fået et nyt kravle stativ. Det er indrettet sådan, at det kun er børn der har en god fysisk udvikling der kan komme op i det. Det betyder, at vuggestuebørn og børn der endnu ikke er så stærke, kan ikke komme op.

Bodil er endnu lidt lille, og er faktisk fortørnet over, at hun ikke kan komme op. Børnene hun leger med kan nemlig godt. En dag står Bodil igen og kigger på stativet, og Per kommer hen til hende og spørger om de skal lege sammen i stativet. Bodil fortæller at hun ikke kan, men gerne vil derop. Per viser Bodil, hvordan man bruger sig selv til at komme fra det ene stadie af stativet, til det andet. Bodil har nu med hjælp fra sin ven knækket koden til kravle stativet, og er bevidst om sin udvikling, idet hun højt fortæller, at hun nu kan.”

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som mennesker er vi en del af den natur, der omgiver os. Ligesom de andre arter og typer af liv, der findes derude på den anden side af døren.

Når vi arbejder med temaet natur og science, skaber vi en spirende forståelse for, at vi lever i en symbiose med det liv, der eksisterer på samme vilkår som os. Vi oplever livets facetter udlevet på mange forskellige måder, og bliver ligeså introduceret til, at det også ender.

Liv og død hænger umiskendeligt sammen, og liv slutter også. Fluer med benene i vejret, eller den fugl i vejrkanten der ligger helt stille, vil altid afføde mange spørgsmål fra børn. Børn er nysgerrige på de store spørgsmål; hvordan bliver man født, hvordan kommer fuglen ind i ægget, hvorfor dør man og hvor kommer man så hen?

Vi går altid til vores omgivende natur med en nysgerrighed, og udviser – og derved opfordrer og støtter – videbegærlighed og spørgelyst.

Når vi ser mariehønen, edderkoppen eller sneglen, er vi på knæene og undersøger. Hvor går den hen? Hvor mange ben har den? Hvor bor den mon, og har den en familie?

Vi har forstørrelsesglas, og spande til at samle vores fund i. Når vi har kigget, bliver de sat tilbage, hvor de hører til.

Vores legeplads byder på masser af træer, stier i "skoven", buske og blomster og dejlige store vandpytter, og har på den måde en alsidig diversitet, som giver masser af muligheder for at udforske naturen. Vi har insekthoteller, og en billedlig beskrivelse af de typiske insekter i Danmark og på legepladsen.

Vi supplerer vores nysgerrighed og lyst til viden, med brug af vores Ipads. Vi tager både billeder af vores fund, så vi kan tale om dem gennem længere tid, men vi undersøger også, hvad dyrene spiser, hvad de siger og finder svar på vores mange spørgsmål.

Børnene er – på den måde - medaktører i en undersøgende tilgang, og vi lærer at kombinere brugen af det digitale medie, på muligheden for at lære endnu mere.

Vi eksperimenterer hele tiden, Hver dag møder vi ting i vores verden, som undrer os på det fysiske og biologiske plan. Hvorfor bobler vandet, når man puster i det? Hvorfor kan vi ikke flyve? Hvor ryger vandet hen, når det forsvinder i afløbet? Hvorfor kan man samle vådt sand, men ikke tørt? Hvorfor kommer der tårer ud af øjnene? Hvad er der inden i kroppen?

Ny viden skaber endnu flere spørgsmål, og på den måde bliver vi klogere på et emne. Vi arbejder meget efter børnenes spor og interesser, og vores aktiviteter tager udgangspunkt i både årstidernes foranderlighed og børnenes skiftende undren.

Praksishistorie:

"Jeg sidder og taler med et par børn en dag, om graderne udenfor. Et barn siger at det er 1000 grader, hvortil jeg svarer, at det er bestemt er meget varmt! Barnet svarer at det faktisk er "megakoldt". Vi taler om, at når det er varmt så siger man plus grader, og når det er koldt, så siger man minus grader. Efter en uges tid sidder vi igen og taler om, hvor varmt det er udenfor. Vi kommer alle med bud på hvor varmt eller koldt det er. Jeg siger at jeg tror det er fem grader, hvortil barnet siger at det nok er 6 plusgrader."

Praksishistorie:

"En stue har fået en congosnegl. Topper. Børnene på stuen er meget interesseret og nysgerrige på sneglen. Sneglen kommer på besøg på andre stuer i børnehaven. Børnene fortæller hvor stor den bliver, hvad den spiser, hvad det er for en snegl, og mange andre ting. Børnene er med tik at vaske den når den skal i bad, og er med til at fodre den. Børnene fortæller hinanden at man skal være stille og rolig med den, og ikke prikke den i øjnene."

Vi ser tegn på læring indenfor natur, udeliv og science, når vi:

- spørger og undrer os.
- når vi udforsker den natur, der omgiver os.
- når vi bygger på vores eksisterende viden, og efterstræber at gøre det.
- når vi fastholder og udvider vores evne til en undersøgende tilgang til natur og videnskab.
- når vi kan fortælle, hvad dyrene siger, hvor de bor, hvad deres unger hedder osv.
- når vi forstår, at natur er noget vi skal passe på.
- når vi opdager, at alt har følelser.

Eksempel på projekt omkring natur, udeliv og science:

Projekt beskrivelse – Krible krable:

Kort projektbeskrivelse:

Vi har i forbindelse med et sprogprojekt valgt krible krable som tema. Dette valgte vi, da en stor del af vores børn viste interesse for dyr og udeliv. Ligeledes valgte vi temaet, da det har mange sproglige muligheder og man kan tage temaet i mange forskellige retninger. Krible krable temaet kan nemt ramme alle aldersgrupper.

I forbindelse med projektet har vi haft fokus på følgende læreplans temaer:

Kommunikation og sprog - Dette var for at udvide barnets ordforråd, som var det primære fokus.

Derudover havde vi også fokus på at skabe forståelse for omverdenen.

Natur, udeliv og science – Dette var for at skabe fortrolighed med udelivet og lære nogle af de insekter man kan møde på legepladsen, at kende og få respekt for dem.

Alsidig/personligudvikling – Dette var for at understøtte barnets evne til opmærksomhed og dybelse og for barnets kendskab til sig selv.

Bagdøre:

Vi har planlagt at projektet skulle være lidt løst, i den forstand at børnene så kunne gå lidt til og fra aktiviteterne og deltage i de grupper der udviklingsmæssigt gav mening.

Ligeledes har vi hele tiden barnet spor for øje og er omstillingsparate hvis dette er nødvendigt.

Hvad vil vi øve os på:

Vi havde som mål at øve os på – turtagning, fælles opmærksomhed, bruge sproget i samspillet og at være deltagende.

Dette gjorde vi ved at læse bøger om emnet, dialogisk læsning, læst rim og remsekort om temaet, have ekstra fokus på vores pegegestik og ansigtsmimik, ofte gå på insektjagt på legepladsen, opfordre til deltagelse ved at udvise glæde og entusiasme, være nysgerrige med børnene (opslag i insektbog for at finde navne).

Udover overstående har vi sat insekter på vores gulv, så vi kunne have en snak om insekterne, når vi befandt os i garderoben. Vi har lånt en krible krable pakke hos Naturskolen, hvor der har fulgt en masse udstyr med. Vi har haft sommerfuglelarver i et terrarie og fulgt deres udvikling nøje og sat sommerfuglene ud i naturen, da de var klar til dette.

Evaluering.

Vi haft stor glæde af temaet, da alle børn har fundet det spændende.

En stor del af børnene har rykket sig fra ikke at ville holde nogle insekter, til at være helt fortrolige med at holde dem og været nysgerrige på hvad vi havde fundet.

Børnene er på egen hånd gået på insektjagt på legepladsen og har inviteret nye børn med.

Sprogligt er børnenes ordforråd blevet øget, da de største børn er gået fra at kalde alt edderkopper, til nu at kunne benævne og kende forskel på flere insekter.

Vores plan var at opdele børnegruppen, dette blev dog ikke altid tilgodeset, da vi i de pågældende uger har haft ferie og opstart af nye børn.

Men vi synes vores planlagte aktiviteter var overskuelige og realistiske og vi kunne derfor realisere dem.

I forbindelse med projektet har vi skulle udfylde en sprograppe på alle børn, for at se hvor de lå sprogligt. Her til slut har vi igen udfyldt sprograppen på alle børn og kan konkludere at 7 ud af 12 børn er rykket et trin op af trappen. Vi kan dog ikke sige at det udelukket er pga. projektet, da der jo også sker en naturlig udvikling i sproget.

Alle vores børn er "på trin" eller "over trin".

Personalets læring.

Vi skal i fremtiden holde for øje, at små projekter kan være rigtig fine, og at vi skal holde os til de simple projekter. Over tid kan de hurtigt udvikle sig, og tage en langt større form end først tænkt.

Det viser sig også atter, at når de voksne er engagerede og lægger alle kræfter i et projekt, så optager det også børnene 100 %. De lærer mere og deres optagethed bringer dem tættere på, at komme til næste udviklingszone.

Vi har som voksne også lært, at holde små insekter som børnene har gjort, og kende forskel på edderkopper og bænkebidere, på trods af, at det er noget vi aldrig ville gøre før.

Praksishistorie:

”Vi har over et par måneder kørt et krible krable projekt, hvor vi bl.a. har været på legepladsen for at kigge på insekter.

Vi er på legepladsen en formiddag, solen skinner og humøret er højt hos alle mand. Vi har ikke planlagt nogle aktiviteter, så der er fri leg og det summer med børnestemmer på hele legepladsen. Ole fra vuggestuen går lidt rundt og kigger og får øje på sin gode ven Berta, som lige er startet i børnehaven.

Han løber hen til hende og siger med forventning i stemmen ”kom Berta, vi skal finde insekter”. De smiler til hinanden og løber afsted imod det sted hvor vi plejer at finde insekter.”

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

At tale om kultur, er også at tale om fællesskab. Kulturelle begreber, kulturelle rammer og en kulturel forståelse, er skabt af et givent fællesskab. De fordrer et fællesskab og en særlig fælles forståelse, at kunne navigere i.

Når vi arbejder med læring i kulturel forståelse, dækker det bredt. Vi vil gerne både skabe en opdragende læring i dansk kultur, i danske kulturelle værdier og i en forståelse af det samfund vi er placeret i. Men vi søger lige så meget at skabe en grundlæggende forståelse i andre kulturer, både for at bygge et grundlag for en fælles global forståelse, men også for at støtte en udvikling af empati og indlevelse i vores medmennesker, og for den diversitet som omgiver os. En forståelse for andre kulturer, er også dansk kultur.

Vi – som institution – har ligeledes en særlig kultur. Vi har egne traditioner og aktiviteter, som kendetegner os. Den kultur vi skaber i vores hus, forestiller vi os, skal skabe et billede af en fuld kulturel forståelse, for det samfund der møder børnene, ude på den anden side. Et år i Vesterled vil derfor indeholde elementer, både af samfundsmæssige kulturelle tiltag - og aktiviteter der tager udgangspunkt heri - men også af vores egne rutiner og traditioner.

Vi fejrer fastelavn, påske, midsommer, halloween og jul. Vi markerer også de årstider, der er typiske for Danmark.

Vores egen kultur i huset indeholder blandt andet, at vi mødes til fælles fredagssang hver uge. At vi afholder bedsteforældredag med plante-hygge på legepladsen. Vi afholder sommerfest i maj/juni

måned og klippe/klistre-hygge med luciaoptog i december. Vi tager på bondegårdstur én gang om året, og vi afholder både påske- og julefrokost med børnene. Vi tager også både i teater og i kirke ved juletid.

Derudover tilbydes vi ofte at deltage i kulturelle tilbud udefra, som vi prioriterer så godt vi kan.

Årstider, højtider og andre kulturelle markeringer, vil ofte komme til udtryk via æstetisk læring. Vi bruger vores kreativitet og fantasi, til at skabe noget, vi kan hænge op, udstille og glædes over. Vi arbejder i forskellige materialer, og eksperimenterer med samme. Kan man male med andet, end en pensel? Hvordan bliver det så?

Når vi arbejder med vores æstetiske sans, bliver vi klogere. Vi øver os finmotorisk, sanseligt, rummeligt/visuelt. Vi træner i at fordybe os, men også at samarbejde i et fællesskab.

Vi anerkender. Ikke kun produktet, men især processen. Hvad gør du nu og hvad sker der så? Og vi både hjælper og inspirerer hinanden.

Vi har altid tegnematerialer tilgængelige, og mulighed for at bede om tape, saks, kridt mm.

Derudover har vi et kreativt værksted, hvor en gruppe har mulighed for at fordybe sig i et særligt emne. Vi bruger også vores stuer, og laver kreative projekter på tværs af grupperne.

Praksishistorie:

"Det er fredag formiddag og der er fællessang i gangen. Alle børn og voksne sidder og synger, hvor efter et af børnene gør opmærksom på, at Mogens fra den store gruppe har fødselsdag, barnet synes det vil være en god ide at synges fødselsdags sang for ham. En voksen spørger Morgens om, hvor gammel han bliver, og om han gerne vil høre en fødselsdags sang. Det vil han meget gerne, og hele børnehuset synger sang og sige tillykke til Morgens."

Vi ser tegn på kulturel og æstetisk læring, når vi:

- forstår elementer af højtider.
- synger og leger eventyr
- arbejder med kreative processer, og udvider vores kompetencer
- øver os på højtidsrelateret sange, læser højtidsrelateret bøger mm.
- holder fødselsdag, både i Vesterled og i børnenes hjem.
- leger gamle lege.
- tager i kirke, får besøg af julemanden, pynter juletræ mm.
- viser interesse og forståelse for både egen andre kulturer.
- taler om familie, generationer mm.
- tegner, maler, klipper, klistrer osv.
- er nysgerrig og eksperimenterer med materialer.
- fordyber os.

Et eksempel på projekt:

Cirkus

Kort projektbeskrivelse:

Vi har en gruppe af børn med et meget lille ordforråd, som vi ønsker at udvide deres ordforråd. Vi har valgt temaet Cirkus, fordi at dette tema har ord og begreber som er nye for de fleste af børnene. Forløbet er udarbejdet i samarbejde med talepædagogen Birgitte, hun vil hjælpe os undervejs.

Hvilke emner fra den nye styrkede læreplaner er med i projektet og på hvilken måde?

Kommunikation og sprog er klart det tema som er i fokus, i og med at projekt fokus er at øge børnenes ordforråd. Men både Krop, sanser og bevægelse & Kultur, æstetik og fællesskab bliver også berørt.

Hvilke bagdøre skal der være til de evt. sårbare børn?

Denne aktivitet er henvendt til en lille gruppe børn på kun 6, hvor hele aktivitet er planlagt ud fra deres behov og formåen. Der er altid mulighed for at deltage perifært.

Hvad vil det lærer børnene? Hvordan ser vi, at børnene har lært det?

Vi ønsker at udvide børnenes ordforråd. Vi vil udarbejde et matrix skema inden vi opstarter forløbet og igen når forløbet er stoppet.

Fokus på følgende ord:

Cirkustelt
Klovn
Manege
Tryllekunstner
Publikum
Linedanser
Jonglør

Hvilke praktiske foranstaltninger skal inkluderes, ex. dage, tid personer eller grupper?

Hver dag før samling, når girafgruppen er samlet, evt. nogle dage vil vi begynde tidligere. Forløbet vil vare ca. 1 mdr.

Forløbet

Vi kigger på de 7 billeder sammen med børnene, en af gangen for at udfylde matrixskemaet
Vi læser historier om cirkus
Vi prøver at finde filmklip om cirkus
Vi leger cirkus
Vi prøver at være cirkus artister som fx linedanser, elefanter, jonglør
Vi farvelægger kopitegninger
Bordcirkus
Vi snakker om ordene – vi folder ordene ud fx cirkustelt – festtelt – campingtelt
Lave en fælles cirkusplakat
Til sidst vil vi kigge på de 7 fokus ord igen, i forhold til matrix

Cirkustelt: farvelægge, finde billeder af forskellige telte, bygge en telt hule,

Klovn: farvelægge, klippe en klovn, males som klovne i hovedet, lave klovnenæser, være klovne, filmklip af klovne

Manege: bygge en manege evt. med klodser

Tryllekunstner: farvelægge, være tryllekunstner, filmklip,

Publikum: hvor findes der publikum

Linedanser: farvelægge, være linedanser, klippe linedanser

Jonglør: farvelægge, klippe jonglør, filmklip, prøve jonglør

Evaluering:

Vi kan klart se ud fra vores matrix-skema, at børnene har udvidet deres ordforråd. Vi oplevede undervejs, at børnene var super begejstrede for forløbet og de deltog med stor arrangement. Det kunne til tider være svært at få læst en cirkus-historie, fordi børnene meget gerne vil fortælle hvilke ord de nu kendte som fx publikum, linedanser. Børnene foreslog selv, at vi gentog aktiviteterne, som fx at gå som en linedanser.

Børnene blev sproglige opmærksomme også på andre tidspunkter, hvor de spurgte ind til nye ord (som intet havde med cirkus at gøre)

Vi observeret at flere at børnene blev mere læringsparate.

Hvilke ændringer og/eller justeringer af praksis gav evaluering anledning til?

Vi har undervejs i forløbet tilpasset projekt til der, hvor børnenes interesse var.

Hvad skal vi have fokus på næste gang?

Praksishistorie:

Her har et par af drenge bygget deres eget Cirkus. De forklar med stor iver, hvordan deres cirkus er bygget op med fx manege.

Her er en af pigerne ved at lave et skilt til vores store cirkusplakat

Forældrebreve:

Kære forældre

I den næste tid vil giraf-gruppen have et tema om cirkus. Vi vil lave forskellige aktiviteter omkring cirkus. Fx vil vi læse historier om cirkus, se små filmklip med cirkus, klippe cirkusfigur ud i pap fx klovne og linedanser. Vi vil prøve at være forskellige artister fra cirkus som linedanser. Alt dette for at udvide børnenes ordforråd.

I kan hjælpe jeres barn ved at tale om cirkus, læse bøger om cirkus, se filmklip om cirkus, lege cirkus – meget gerne på jeres eget modersmål.

Vores talepædagog Birgitte vil nogle gange deltage i vores aktiviteter og komme med materiale til vores forløb.

Kom endelig at spørge indtil vores projekt omkring cirkus og snak med jeres børn om hvad vi arbejder med.

Hilsen de voksne.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Vi har tidligere - som mange andre – haft svært ved at komme ordentligt omkring en daglig og struktureret evaluering. Både fordi det kan lyde vanskeligt, men også fordi det til tider kan være uoverskueligt. Efter en del uddannelse, både ledelsesmæssigt men også i kraft af fyrtårnene, som også er uddannede gennem Brøndby kommune, gav det pludselig mening, at vi faktisk evaluerer virkelig meget, samt at vi kan sætte struktur på evalueringen. Evalueringen har særlig betydning, fordi den kan udtrykkes skriftligt, eller i hverdags omtale. Evalueringer spiller også en vigtig rolle i den løbende udførelse af pædagogikken. De faglige fyrtårne er med til alle projekter, det gør vi for at sikre kvaliteten af vores projekter.

Fyrtårnene består af en uddannet sprogpædagog, en inklusionspædagog og en aktions-læringspædagog, tidlig indsats pædagoger, samt bevægelsespædagoger. Ud over disse, vil der altid være en anden med i gruppen, dette er typisk en medarbejder, der har en interesse i den givne evaluering, og det kan derfor være meget forskelligt hvem.

Vi bruger meget uformel evaluering. Den uformelle evaluering kan eksempelvis være, når en pædagog observerer noget som undrer. Pædagogen har derefter en dialog med en kollega og ud fra disse fortællinger til hinanden, opstår en uformel evaluering. Normen ved evalueringen er, at den bliver ved med at foregå mellem flere pædagoger, og af den vej udvikler vi hele tiden vores praksis.

Vi har efter uddannelse, både af de faglige fyrtårne og af ledelsen, oplevet, at når vi evaluerer, gør vi det bedst samlet, men vi også er i mindre grupper, og at alle får mulighed for at dele deres oplevelse af/om et givent emne

Vi har - indtil nu – benyttet evalueringsskemaer fra EVA, og dem har vi fået meget ud af, dog vil vi - over tid - bevæge os væk fra skemaerne, og lade evalueringen flyde lidt mere frit.

Vi skal prøve os yderligere frem. Vi vil dog altid evaluere med et fremadrettet perspektiv, og kun bruge retoperspektivet som læring for os selv.

Vi har fokus på altid at evaluere, for at skabe udvikling.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi vil bruge vores projekter til, at evaluere på, som det første. Efter hvert projekt vil arbejdsgruppen lave et skema, det skal indeholde nogle af elementerne fra evalueringsskemaet fra EVA. Det vil personalet evaluere efter, samt bruge tid på, at afstemme forventningerne til næste gang. Dvs. At vi ca. hver tredje måned vil kunne forny et eller to af læreplanstemaerne i den nye styrkede læreplan.

En gang årligt er der fra forvaltningens side, uanmeldt pædagogisk tilsyn. Der bliver en hel dag undersøgt hvilke strategier vi som voksne bruger i vores institution. Efterfølgende bliver der afholdt et anmeldt pædagogisk tilsyn, hvor vi sammen med en konsulent evaluerer vores praksis. Her gennemgår endvidere, hvordan børnene har det i Børnehuset Vesterled, hvordan de voksnes samarbejde foregår, og om hvordan det psykiske arbejdsmiljø hænger sammen med den pædagogik vi udfører i dagligdagen. I år, 2023, har vi besluttet at arbejde med de fysiske læringsmiljøer. Den færdige evaluering kan læses på vores hjemmeside.